

Sygn. akt: III AUa 332/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Mirosław Godlewski (spr.)

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska

SSO del. Dorota Rzeźniowiecka

Protokolant: stażysta Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2013 r. w Łodzi

sprawy **Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przy udziale zainteresowanych G. S., Z. S., A. B., R. S., E. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o ustalenie podstawy wymiaru składek,

na skutek apelacji Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 grudnia 2012 r., sygn. akt: VIII U 3488/12;

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 332/13

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 24 lipca 2012 r. oraz z dnia 25 lipca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. ustalił podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne pracowników (...) Spółki z o.o. z siedzibą w S.: **E. S., G. S., Z. S., R. S. i A. B.** w miesiącach: grudniu 2007 r., kwietniu 2008 r., grudniu 2008 r., kwietniu 2009 r., kwietniu 2010 r. i lipcu 2010 r. Organ rentowy podniósł, że płatnik składek w latach 2007 -2010 zaniżył podstawy wymiaru składek, gdyż nie uwzględnił udzielonej tym pracownikom świadczeń finansowych i rzeczowych wypłaconych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

W odwołaniach od powyższych decyzji płatnik – (...) S. wiosła o ich zmianę poprzez ustalenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne została prawidłowo ustalona.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sprawy z odwołań od powyższych decyzji zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

W sprawie w charakterze zainteresowanych wystąpili ubezpieczeni: **E. S., G. S., Z. S., R. S. i A. B..**

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołania.

Powyższy wyrok zapadł na tle następujących ustaleń faktycznych:

W latach 2007 - 2010 obowiązywał u płatnika składek - **Przedsiębiorstwie (...) sp. z o.o. w S.** Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 27 lutego 2002 r., w którym określono zasady i warunki przyznawania świadczeń socjalnych pracownikom odwołującego. Wśród świadczeń socjalnych, które mogą zostać przyznane pracownikom przewidziano m.in. dofinansowanie wczasów pracowniczych krajowych lub zagranicznych, świadczenia rzeczowe dla pracowników z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy, a także pożyczki mieszkaniowe. Przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat uzależniona była od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej, a pomoc mogła być udzielona po upływie pełnego roku kalendarzowego pracy w Przedsiębiorstwie (...) w S.. W regulaminie określono kryteria przyznania pomocy (sytuacja życiowa, rodzinna i materialna, uciążliwe warunki pracy, staż pracy, częstotliwość korzystania z Funduszu). W regulaminie zastrzeżono, że w uzasadnionych przypadkach niespłacona pożyczka na cele mieszkaniowe może być umorzona w całości lub części, a decyzję o umorzeniu podejmuje Dyrektor Przedsiębiorstwa na wniosek Komisji Socjalnej. U płatnika w spornym okresie powołana była Komisja do rozpatrywania wniosków o przyznanie świadczeń z ZFŚS, w skład której wchodziłi przedstawiciele związków zawodowych z każdego z zakładów pracodawcy.

W toku kontroli ZUS prowadzonej u płatnika w 2012 r. stwierdzono, że w lipcu 2010 roku odwołujący wypłacił swoim pracownikom dofinansowanie do wypoczynku letniego: 8 osobom po 150 zł, a 174 osobom po 180 zł. W lipcu 2010 roku odwołujący umorzył wszystkim pracownikom pożyczkę mieszkaniową przyznaną im w kwietniu 2005 roku z ZFŚS. Płatnik umorzył przedmiotowe pożyczki nie tylko tym pracownikom, którzy złożyli stosowne wnioski, ale także tym osobom, które nie były już pracownikami, a w kilkunastu przypadkach pożyczka ta została umorzona w związku ze zgonem osoby, która ją otrzymała. Przedmiotową pożyczkę mieszkaniową w równej kwocie otrzymali w kwietniu 2005 roku wszyscy pracownicy płatnika. Płatnik przyznawał w grudniu i kwietniu w latach 2007 - 2010 pracownikom bonusy z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Świąt Wielkanocnych. Wartość tych bonów dla każdego pracownika zatrudnionego przez odwołującego była jednakowa. Jedynie w grudniu 2007 roku w przypadku bonów z okazji Świąt Bożego Narodzenia zaistniała niewielka różnica. Różnice w wypłacie tych świadczeń wynikały jedynie z wymiaru etatu oraz okresu jaki przepracował w danym roku kalendarzowym dany pracownik. Płatnik przy przyznawaniu pracownikom w latach 2007 - 2010 bonów o jednakowej wartości z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocnych, przy podejmowaniu decyzji o wyrażeniu zgody na umorzenie w całości pożyczki mieszkaniowej oraz przy przyznawaniu dofinansowania do wypoczynku letniego w jednakowej wysokości, nie otrzymał, ani też nie żądał od beneficjentów podania informacji umożliwiających przeprowadzenie indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej każdego z tych pracowników. Podejmując decyzje o przyznaniu spornych świadczeń wszystkim pracownikom w jednakowej wysokości płatnik kierował się tym, że uprawnieni do tych świadczeń otrzymywali z tytułu stosunku pracy łączącego ich z odwołującym wynagrodzenia w zbliżonej do siebie wysokości poniżej średniej krajowej. Przyznawanie tych świadczeń miało zrekompensować niskie płace zatrudnionych przez niego osób. Powyższa pomoc i świadczenia były w całości finansowane ze środków ZFŚS.

Sąd pierwszej instancji ustalił dalej, że zainteresowany **A. B.** otrzymał: w grudniu 2007 r. pomoc w formie 3 bonów w kwocie 530 zł, w kwietniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów - 200 zł, w grudniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 500 zł, w kwietniu 2009 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w kwietniu 2010 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w lipcu 2010 r. dofinansowanie do wypoczynku letniego w kwocie 180 zł oraz umorzenie pożyczki mieszkaniowej z ZFSS w kwocie 1000 zł. Zainteresowany **R. S.** otrzymał: w grudniu 2007 r. pomoc w formie bonów w kwocie 540 zł, w kwietniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w grudniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 500 zł, w kwietniu 2009 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w kwietniu 2010 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w lipcu 2010 r. dofinansowanie do wypoczynku letniego w kwocie 180 zł oraz umorzenie pożyczki mieszkaniowej z ZFSS w kwocie 1000 zł. Zainteresowany **Z. S.** otrzymał: w grudniu 2007 r. pomoc w formie bonów w kwocie 530 zł, w kwietniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w grudniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 500 zł, w kwietniu 2009 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w kwietniu 2010 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w lipcu 2010 r. dofinansowanie do wypoczynku letniego w kwocie

180 zł oraz umorzenie pożyczki mieszkaniowej z ZFSS w kwocie 1000 zł. Zainteresowany G. S. otrzymał: w grudniu 2007 r. pomoc w formie bonów w kwocie 530 zł, w kwietniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w grudniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 500 zł, w kwietniu 2009 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w kwietniu 2010 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w lipcu 2010 r. dofinansowanie do wypoczynku letniego w kwocie 180 zł oraz umorzenie pożyczki mieszkaniowej z ZFSS w kwocie 1000 zł. Zainteresowana E. S. otrzymała: w grudniu 2007 r. pomoc w formie bonów w kwocie 540 zł, w kwietniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w grudniu 2008 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 500 zł, w kwietniu 2009 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w kwietniu 2010 r. nagrodę rzeczową w formie bonów w kwocie 200 zł, w lipcu 2010 r. dofinansowanie do wypoczynku letniego w kwocie 180 zł oraz umorzenie pożyczki mieszkaniowej z ZFSS w kwocie 1000 zł. Za lata objęte sporem płatnik nie naliczył składek od wartości przyznanych tym pracownikom wymienionych wyżej spornych świadczeń.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał odwołanie za niezasadne.

Na wstępie zauważył, że bez znaczenia pozostają zarzuty dotyczące naruszenia przez ZUS przepisów postępowania administracyjnego, jako że postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa ubezpieczenia społecznego skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego i kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania, pozostaje poza przedmiotem tego postępowania.

Zaznaczył również, że organ rentowy miał kompetencję do zbadania i określenia podstawy wymiaru składki pobieranej od pracowników na mocy art. 86 oraz art. 41 ust. 12 i 13 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd przywołał następnie art. 18 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 20 ustawy systemowej określającej podstawę wymiaru składki dla pracownika. Stanowi ją przychód w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Treść art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oznacza, że wartość świadczeń, które ubezpieczeni uzyskali w latach 2007 - 2010 od płatnika stanowi przychód tych pracowników. Jest to przy tym przychód podlegający wliczeniu do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanych. Sąd przywołał tu rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, które zawiera zamknięty katalog przychodów niestanowiących podstawy wymiaru składek. Przewiduje ono, że nie stanowią podstawy wymiaru składek, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Tu jednak o wyłączeniu oskładkowania takich wypłat nie decyduje to, że środki na nie zostały przekazane z funduszu socjalnego ale to czy nastąpiło to zgodnie z ustawą z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Sąd Okręgowy powołał się następnie na judykaty Sądu Najwyższego., zgodnie z którymi pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, to jest uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Nie może tego uczynić, nawet jeśli odbyłoby się to przy pełnej aprobacie przedstawicieli związków zawodowych. Założeniem ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych jest podział środków tego funduszu między uprawnionych według kryterium socjalnego, co wyklucza zasadę równości. Przepisy ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w art. 8 ust. 1 wyraźnie wiążą wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie. Regulamin ten stanowi źródło prawa pracy zgodnie z dyspozycją art. 9 k.p. Naruszenie przez pracodawcę regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oznacza naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

W niniejszym przypadku regulamin (w § 15) przewidywał, że pracodawca przy przyznawaniu świadczeń w ramach działalności socjalnej w pierwszej kolejności musi uwzględnić następujące kryteria: sytuację życiową, rodzinną i majątkową pracownika, uciążliwe warunki pracy, staż pracy w (...), częstotliwość korzystania z Funduszu. Ponadto w § 12 regulaminu zastrzeżono, że w uzasadnionych przypadkach nie spłacona pożyczka może być umorzona w całości lub części. Zastosowanie tych kryteriów - do czego zobowiązany był płatnik - wymagało zatem przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu oraz określeniu wysokości spornych świadczeń, dokonania w stosunku do każdego uprawnionego pracownika indywidualnej oceny jego sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej, a w przypadku umorzenia pożyczki mieszkaniowej ustalenia, czy zachodzi uzasadniony przypadek o jakim mowa w § 12 regulaminu. Sąd zauważył przy tym, że owo kryterium dotyczyło indywidualnych świadczeń i usług. Taki zaś charakter niewątpliwie miały przyznawane w okresie świątecznym boni, dofinansowania do wypoczynku oraz umorzenie w całości pożyczki mieszkaniowej. Sąd stwierdził, że aby zadośćuczynić obowiązkowi przyznania pomocy w oparciu o kryterium socjalnej winien poznać sytuację życiową, rodzinną i majątkową uprawnionych do korzystania z indywidualnych świadczeń socjalnych, ażeby w ogóle mógł prawidłowo rozdzielać sporne świadczenia. Zgromadzony zaś w sprawie materiał dowodowy - a zwłaszcza zeznania świadków - w sposób jednoznaczny wskazuje na to, że przedstawiciele związkowi i płatnik kryterium socjalne utożsamiali z wysokością wynagrodzenia uprawnionych, jakie ubezpieczeni otrzymywali w latach 2007 - 2010 w ramach stosunku pracy łączącego ich z odwołującym. Także sam odwołujący twierdził, że wszyscy pracownicy mieli podobną sytuację materialną z uwagi na zbliżoną wysokość ich wynagrodzeń, poniżej średniej krajowej, co uzasadniało przyznanie wszystkim pracownikom spornych świadczeń w tej samej wysokości. Płatnik nie dokonał indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej każdego z uprawnionych do uzyskania spornych świadczeń socjalnych. Za mało prawdopodobne Sąd uznał, ażeby wszyscy pracownicy zatrudnieni u jednego pracodawcy pozostawali jednocześnie w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej. W konkluzji Sąd stwierdził, że przyznanie przez płatnika składek spornych świadczeń bez indywidualizacji sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników według kryterium z § 15 regulaminu odbyło się z naruszeniem regulaminu oraz art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Uznał zatem, że w tym przypadku, wobec faktu, że wielkość pomocy nie była zróżnicowana, działania w postaci bonów, dofinansowania, umorzenia pożyczki miały charakter świadczeń dodatkowych pracodawcy, nie zaś ulgowych świadczeń z ZFSS. Sąd przywołał również pogląd Sądu Najwyższego, który stwierdził, że jeżeli wypłata bonów towarowych nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów z kryterium socjalnym, to boni należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 u.p.d.o.f., który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek.

Podsumowując Sąd pierwszej instancji uznał, że przedmiotowe świadczenia nie miały charakteru socjalnego, gdyż otrzymanie tych świadczeń nie wiązało się z zastosowaniem przez płatnika kryterium socjalnego z art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.s.s. W konsekwencji świadczenia te stanowią przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 u.p.d.o.f., który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Apelację od wyroku złożył płatnik składek. Zaskarżył orzeczenie w całości i postawił zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego przez nietrafną wykładnię tj:

1. art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez przyjęcie że dyspozycja art. 8 ust. 1 wymienionej ustawy dotyczy także pożyczek mieszkaniowych,
2. art.8 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 4 marca 1994r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez przyjęcie, że zakwestionowane przez organ rentowy świadczenia na rzecz pracowników w postaci bonów towarowych i wypłat gotówkowych w okresach Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia oraz umorzenia pożyczki mieszkaniowej, nie stanowiły świadczeń socjalnych ponieważ płatnik nie badał sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej danego pracownika i przyznawał te świadczenia w jednakowej wysokości,
3. § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 1998r w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wydanego na podstawie art. 21 ustawy z dnia 13

października 1998r o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez przyjęcie że przewidziane w tym przepisie wyłączenie z oskładkowania składkami na ubezpieczenia społeczne pomocy z funduszu socjalnego nie występuje w sytuacjach opisanych w pkt 1 w lit. a) i b).

4. art. 16 i 80 kodeksu pracy poprzez przyjęcie, że świadczenia nie mające charakteru świadczenia socjalnego stanowiły świadczenie ze stosunku pracy a więc nie stały się świadczeniami nienależnymi, co do oskładkowania których zdaniem skarżącego brak jest wyraźnej podstawy prawnej, a nie wydaje się za trafny pogląd że wolą ustawodawcy wyrażoną w art. 18 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych objęte były przychody nienależne.

5. art. 7 i 8 kpa w zw. z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez nie rozważenie czy dotychczasowa wieloletnia praktyka stosowania przez płatnika zakwestionowanej przez ZUS (w r. 2012) formy pomocy w latach 2007-2010 nie stanowi ingerencji w prawa nabyte pracowników tym bardziej że takie zadziałanie podważa byt gospodarczy i finansowy spółki płatnika.

Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uchylenie zaskarżonych decyzji i ustalenie, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenia wypadkowe oraz ubezpieczenia zdrowotne w latach 2007 - 2010 została prawidłowo ustalona przez Płatnika, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu albowiem Sąd Okręgowy wydał trafne rozstrzygnięcie.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny i zastosował właściwe prawo materialne. Szczegółowo i wnikliwie, z przywołaniem judykatów, dokonał rozważań dotyczących kwestii jakie świadczenia wypłacone pracownikom mogą być uznane za świadczenia socjalne, a jakie nie i jakie konsekwencje na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych wywołuje nieuznanie wypłaconych świadczeń za świadczenia socjalne. Sąd Apelacyjny podziela powyższe ustalenia i rozważania Sądu i instancji.

W niniejszej sprawie spór dotyczy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników (podlegających, z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, i z mocy art. 11 pkt 1 i art. 12 pkt 1 tej ustawy, ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu) oraz podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, ze zm.). Organ rentowy ustalił nową, wyższą podstawę wymiaru tych składek wliczając do niej świadczenia socjalne wypłacone zainteresowanemu pracownikom – **A. G. S., R. S., Z. S. i E. S. w postaci bonów na B. N. i Wielkanoc, dofinansowania do wczasów i umorzenia pożyczek na remont mieszkania**. Zgodnie z art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i pkt 10 tej ustawy. Użyte w ustawie określenie przychód oznacza przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy. Zgodnie zaś z art. 81 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. W świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U.2012.361 j.t.) za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za

nie wykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Zatem wartość bonów towarowych uzyskanych od pracodawcy, dofinansowanie do wczasów i umorzenie pożyczki mieszkaniowej, jest przychodem pracownika w rozumieniu art. 12 w/w ustawy. Wyłączenia z podstawy wymiaru składek wynikają z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, które zawiera zamknięty katalog przychodów niestanowiących podstawy wymiaru składek. Na podstawie § 2 ust. 1 pkt 19 w/w rozporządzenia, nie stanowią podstawy wymiaru składek, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS. Istotnym, z punktu widzenia przedmiotu sporu było więc przesądzenie czy przedmiotowe świadczenia miały taki charakter.

U płatnika składek Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych funkcjonował w oparciu o regulamin, który w § 2 wymieniał świadczenia, na sfinansowanie lub dofinansowanie których mogą być przeznaczone środki z ZFŚS. W § 5 pkt 4 i pkt 5 oraz w § 15 wymieniono kryteria przyznawania tych świadczeń. W § 5 pkt 6 znalazła się regulacja dotycząca dofinansowania do wczasów, a w § 6, § 8, § 9, § 10 i § 11 regulacja odnośnie pożyczek mieszkaniowych. W § 5 pkt 4 zawarto zastrzeżenie, stanowiące powtórzenie treści art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 1996 r. Nr 70 poz. 335 ze zm.), stanowiące, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależniona jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Należy tu zauważyć, że taka treść art. 8 ust. 1 ustawy uzasadnia tezę, że pracodawca nie może ustalić tych warunków według wybranych przez siebie kryteriów, z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w tym przepisie, tej mianowicie, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu zostało uzależnione wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Jest to tzw. kryterium socjalne, którego przyjęcie przez ustawodawcę prowadzi do wniosku, że jest wykluczone przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z Funduszu ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, bez względu na różnice socjalno-materialne poszczególnych pracowników. Zatem koniecznym jest określenie reguł ustalania przez pracodawcę sytuacji socjalnej tj. życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej. Pracodawca ma w tym zakresie swobodę, ale nie oznacza to, że jest zwolniony od dokonania powyższych ustaleń. Może dokonać tego na przykład w oparciu o wysokość średniego dochodu na jednego członka rodziny. Pracodawca ma także swobodę w doborze instrumentów przy pomocy, których ustali sytuację socjalną (życiową, rodzinną i materialną) osób uprawnionych. Może tego dokonać np. poprzez zobowiązanie ubiegającego się o świadczenie pracownika, do złożenia oświadczenia, bądź wniosku, w którym znajdują się wszystkie niezbędne informacje dotyczące sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej tego pracownika. Ważne jest aby przed przyznaniem świadczenia z Funduszu pracodawca rzeczywiście uzależnił samo przyznanie świadczenia, a następnie jego wysokość od sytuacji socjalnej pracownika.

Tymczasem ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego sprawy wynika jednoznacznie, że pracodawca przed przyznaniem spornych świadczeń z ZFŚS, tj. bonów na Boże Narodzenie, bonów na Wielkanoc, dopłat do wczasów i umorzenia pożyczki mieszkaniowej, nie badał i nie ustalał, jaka jest sytuacja życiowa, rodzinna i materialna pracowników, którym te świadczenia przyznał. Do takiego wniosku prowadzi wprost treść protokołu z zebrania Komisji Zakładowej (...) i Związku Zawodowego (...) oraz Rady Pracowników przy (...) Spółka z o.o. z Zarządem Spółki z dnia 16 marca 2007r., treść porozumienia Zarządu Przedsiębiorstwa (...) w S. zawartego z Komisją Zakładową (...) oraz Zarządem Związku Zawodowego (...) w S. z dnia 16 marca 2007r. i treść uchwały Komisji Zakładowej (...) i Związku Zawodowego przy (...) w S. z spółka z o.o. z dnia 16.03.2007r. Z porozumienia wynika, że w okresie trudnej sytuacji bytowej pracowników pomoc socjalna będzie udzielana w jednakowej wysokości, a z uchwały, że na Święta Bożego Narodzenia bony towarowe będą w wysokości ok. 500 zł. Także w kolejnych latach 2008, 2009 i 2010 podział Funduszu Socjalnego odbywał się po równo i w nawiązaniu do porozumienia z dnia 16 marca 2007 r. Z protokołu z dnia 21 listopada 2008 r., wynika zaś wprost, że z uwagi na brak możliwości spełnienia żądań załogi wprowadzenia podwyżki płac postanowiono uruchomić świadczenia z Funduszu Socjalnego w wysokości 500 zł. – bony, na jednego zatrudnionego. Zatem jasnym jest, że z Funduszu Socjalnego pracodawca wypłacił pracownikom

dotatkowe wynagrodzenie ze stosunku pracy, na które nie stać go było w ramach własnych środków finansowych. Wypłacone z Funduszu świadczenia miały rekompensować niskie zarobki i brak podwyżek. Rozdysponował więc środki Funduszu niezgodnie z ustawą i niezgodnie z Regulaminem. Ich wypłata i wysokość nie były poprzedzone ustaleniami dotyczącymi sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej każdego pracownika, któremu te świadczenia wypłacono. Pracodawca podał, że wysokość bonów świątecznych była uzależniona od grupy, w której znalazł się pracownik, grupy były trzy i zależały od stanowiska, które pracownik zajmował. Uzależnienie wysokości świadczenia tylko od grupy, w której pracownik się znalazł, nie spełnia przesłanki sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej z tej przyczyny, że nawet w ramach poszczególnych grup wynagrodzenia różniły się między sobą. W ocenie Sądu Apelacyjnego uchwały z 2007, 2008, 2009 i 2010 r. oraz Regulamin, który nie przewidywał w jaki sposób pracownik ma wykazać swoją sytuację życiową, rodzinną i materialną, świadczą, że pracodawca nie zamierzał udzielać spornych świadczeń (bony świąteczne, dofinansowanie do wczasów, umorzenie pożyczki mieszkaniowej) oraz uzależniać ich wysokości od sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej pracowników. Przyznanie świadczenia poza wymaganym trybem - nawet za zgodą organizacji związkowej - oznacza naruszenie przez pracodawcę regulaminu wykorzystania zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, a tym samym naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. (por. Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z 2012-06-20, I UK 140/12, Opubl: Legalis).

Konkludując, w rzeczywistości sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z Regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2012 r., I UK 140/12, Opubl: Legalis).

Nietrafny jest zarzut, że wypłacone, sporne świadczenia były świadczeniami wypłaconymi bez podstawy prawnej, a więc były świadczeniami nienależnymi i dlatego nie podlegają oskładkowaniu. Zgodnie z dotychczasową linią orzecniczą Sądu Najwyższego, zwolnione od konieczności opłacania składek na ubezpieczenia są tylko takie wypłaty z zakładowego funduszu socjalnego, których dokonano z zastosowaniem kryterium socjalnego, tj. z uwzględnieniem sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14.05.2012r., I UZ 15/12, Opubl: Legalis). W wyroku z dnia 19 września 2009 r. (I UK 121/09, Opubl: OSN, rok 2011, Nr 9-10, poz. 133, str. 406) Sąd Najwyższy wskazał, że pomoc z ZFŚS musi być uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika. Przyznane pracownikom świadczenia nie były natomiast uzależnione od tej sytuacji ani na etapie przyznawania, ani na etapie ustalania wysokości, co spowodowało, że świadczenia te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy, a nie świadczenia z funduszu świadczeń socjalnych, ze wszystkimi tego konsekwencjami prawnymi tak wobec pracowników, jak wobec płatnika składek i jednocześnie pracodawcy. Nie zachodzi tu przeto wyłączenie przewidziane w § 2 ust. 1 pkt 19 Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. (por. też wyroki: z 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05, OSNP 2006 nr 11 - 12, poz. 182 i z 16 września 2009r., I UK 121/09, OSNP 2011 nr 9 - 10, poz. 133, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 2011-10-18, III AUa 851/11, Opubl: Orzecznictwo Sądów Apelacji B. rok 2011, Nr 2-3, str. 82, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 29.03.2011r., III AUa 541/2010, OSA 2012/3/5).

W przypadku dofinansowania do wczasów, to zainteresowani pracownicy otrzymali w lipcu 2010 r. po 180 zł. z tego tytułu. Brak w materiale dowodowym danych dlaczego osoby te powyższe dofinansowanie otrzymały i na jakiej podstawie. Brak wniosków pracowników i decyzji komisji socjalnej. W apelacji temat dofinansowania do wczasów nie został w ogóle podniesiony przez skarżącego. Uznać zatem należy, że przed przyznaniem dofinansowania pracodawca nie badał sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników, świadczenie nie miało charakteru świadczenia socjalnego, a decyzja ZUS o oskładkowaniu tego świadczenia jest prawidłowa.

Odnośnie umorzenia pożyczki mieszkaniowej, nietrafny jest zarzut naruszenia art. 2 pkt 1 ustawy z 4 marca 1994 r., przez przyjęcie, że dyspozycja art. 8 ust. 1 dotyczy także pożyczek mieszkaniowych. Okoliczność, że pomocy tej udziela się na podstawie umowy nie oznacza, że nie jest to świadczenie socjalne, skoro sam pracodawca ustalił, że

pomoc na cele mieszkaniowe, w tym na remont i modernizację lokali mieszkalnych i domków jednorodzinnych jest świadczeniem finansowanym z Funduszu Socjalnego. Stanowi o tym wyraźnie § 2 punkt II Regulaminu. Natomiast w § 5 pkt 4 oraz § 15 Regulaminu wymienione są kryteria jakimi musi kierować się pracodawca przyznając ulgowe usługi i świadczenia z Funduszu, w tym na pożyczki określone w § 2 punkt II. Obowiązek zawarcia indywidualnej umowy, o czym mowa w § 6 pkt 3 Regulaminu, nie przekreśla socjalnego charakteru tego świadczenia. Ponadto, skoro według skarżącego, do pożyczki mieszkaniowej nie ma zastosowania art. 8 ust. 1 ustawy, to wyraża on tym samym pogląd, że świadczenie to nie jest świadczeniem socjalnym, co prowadzi do wniosku, że musi być oskładkowane na ogólnych zasadach jako świadczenie dodatkowe ze stosunku pracy. Skoro ustawa w art. 8 ust. 1 stanowi, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu, to stanowisko, że do przyznania pożyczki mieszkaniowej sytuacji tej się nie bada, oznacza, że nie jest to świadczenie socjalne. W niniejszej sprawie brak jest dowodów na okoliczność, jakie przesłanki zadecydowały o tym aby wszystkim pracownikom te pożyczki umorzyć. Nie można za takie uznać jednakowej treści, lakonicznych stanowisk komisji, które nie zawierają żadnych konkretnych danych. Stanowiska te są identyczne na każdym wniosku. Brak jest obiektywnych dowodów na okoliczność, że w stosunku do tych pracowników powody umorzenia rzeczywiście zaistniały. Nie wykazał ich pracodawca, ani pracownicy. Powyższe oznacza, że w rzeczywistości zamiarem pracodawcy było umorzenie wszystkim pracownikom pożyczek, a nie umorzenie tych pożyczek z uzasadnionych powodów, które pracownik musiałby podać pracodawcy i które podlegałyby ocenie zgodnie z Regulaminem.

Nietrafny jest zarzut naruszenia § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 r. Przepis ten nie może być interpretowany z pominięciem treści art. 8 ust. 1 ustawy z o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Kwestia ta była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 16 września 2009 r., (sygn. I UK 121/09), wyraził pogląd, że jeżeli wypłata bonów towarowych nie ma charakteru socjalnego, gdyż nie wiąże otrzymania bonów z kryterium socjalnym, to bony należy uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek.

Nietrafny jest także zarzut naruszenia art. 7 i 6 k.p.a. w zw. z art. 123 kpa z uzasadnieniem, że zaskarżony wyrok narusza zasadę ochrony praw nabytych oraz zasadę równego traktowania pracowników. Wieloletnia błędna, a wręcz sprzeczna z prawem, praktyka pracodawcy w zakresie przyznawania świadczeń z Funduszu Socjalnego nie może powodować nabycie jakiegokolwiek prawa. W wyroku z 25 sierpnia 2004 r. (I PK 22/03, OSN 2005, Nr 6, poz. 80, str. 251) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że „pracodawca, który narusza art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przez wydatkowanie środków z tego funduszu bez zachowania kryterium socjalnego, nie może powoływać się na klauzule generalne określone w art. 8 KP. (...) Sprzeczne z ustawą jest więc wydatkowanie środków funduszu niezgodnie z zasadą ich przyznawania według kryterium socjalnego, to jest kryterium uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Wynika z tego, że pracodawca, naruszając przepisy ustawy przez wydatkowanie środków funduszu socjalnego bez zachowania kryterium socjalnego, narusza równocześnie zasady współżycia społecznego oraz działa niezgodnie ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tych środków, gdyż są one uwzględnione w przepisach ustawy”. Odnośnie zaś naruszenia zasady równego traktowania pracowników, stwierdzić należy, że świadczenia socjalne mają wyrównywać sytuację bytową pracowników i ich rodzin. Takie jest założenie Funduszu Socjalnego, taki jest jego cel i przeznaczenie. Wyrównanie sytuacji bytowej, socjalnej musi zatem prowadzić do zróżnicowania w zakresie przyznawania świadczeń socjalnych, bo i różna jest sytuacja socjalna uprawnionych. Zważywszy na cel jakiemu służą środki z Funduszu Socjalnego, oczywiste musi być, że na etapie przyznawania świadczeń oraz ustalania ich wysokości, konieczne jest zróżnicowanie tych świadczeń. Myli się zatem skarżący twierdząc, że wadliwa, sprzeczna z prawem praktyka może być źródłem prawa i korzystać z ochrony prawnej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację.